

da: estos mōts s'apliquen desde antic a eixa vila, per estar dedicats els seus principals habitants a la fabricació de la cera, y necessitar d'eixes matèries per a dita indústria», MGadea (*T. del Xè* I, 151).

AMURCA era ja ben conegut a l'Antiguitat com a mot llatí: «*amurca* olei pars aquosa, ab emergendo dicta, id est, quod ab oleo se mergat et faex sit eius; hanc graeci ἀμόργη [var. mss. *amorcen*, *amurcen*, *amurcian*] vocant, ex latina lingua trahentes vocabulum», StIsidor (*Etym.* XVII, § 7, 69). En la Romània el mot a penes s'ha conservat més que en català, i en alguns dialectes orientals del castellà: arag. *morcas* «la hez del aceite» (DMPeralta; Torres Fornés), alt-arag. *mór-ga* (Vall de Vio, VKR x, 22), murc. *morca* (GaSoria-no), andal. or. *molca* (AlcVenceslada), un *almurca* figura en Laguna (1555); «*morga*: hoy casi no se conoce esta voz, habiendo prevalectido --- *alpechin*», Cabrera (*Dicc. de Etimologías*).

Tanmateix existeix també en grec modern, vegeu Gustav Meyer, *Sitzber. Wien.* CXXX, 68; i amb sentits secundaris en alguns parlars italians i occitans: Val Tellina *pan de mórka* «pane contenente la feccia del burro cotto» (Longa, *Dial. di Bormio*, W. u. S. VI, 187); prov. mod. *morco* 'substància marina llefiscosa': en l'almadrava «li pèd resquihon dins la *morco*» (= le pied glisse dans la viscosité, *Calendau* v, 38.5).

Aproximadament el mateix sentit ha pres a l'Alt Pallars (Cardós): *mórkes* (Estერი) o *mórka* (Tavascan, Estaon) són el verdim o vegetal verdós que es cria en les aigües estancades (1932-4). Això ens mostra que ha de resultar d'un encreuament del nostre mot amb LIMUS, LLIM, el tipus següent (en alguns llocs complicat amb influència del cast. LAMA o LIMACO): aranes *limòrca* sinònim del pall. *morca*, baix-aranès *limòrca* id., baix-alvernès *limourcho* f. «mucus visqueux et filant», *limourchou(s)*, -*chou(s)*à, adj. «visqueux» (Michalías); ast. *llamurga* «*amurca*»; lodo sucio y fétido como el que se encuentra en las callejas estradas» (Rato; Jovellanos, *RFHisp.* VI, 238), cf. *morgazu* «restos, residuos informes, borras» (Rato); alt-arag. *limárka* «limaza, limaco» (Canal de Berdún, *RLiR* XI, 104; *llimac* significa això mateix en parlars catalans).

Fins avui segueix en ús més o menys difós en tots els nostres dominis dialectals, car he sentit *mórkas* sovint a l'Empordà i a moltes altres comarques del Princ.; per al cat. occid., cf. l'ús pallarès supra; del val., ens informen MGadea (supra) i ja CROs (confirmat per Sanelo, 104v1, II, 35r2): «*mórques*: alpèchín, la parte del zumo de las azeytunas, que después de sacado el azeite queda esta hez; por otro nombre, en los molinos de azeite dizen *jamilas*, y en algunas partes *almurca*» (1764, p. 159); i de Mall., JnRoselló i AMAlcover: «*mórkas* Mall. en general, *mírkas* a Felanitx», «senyal de *morques* a les ovelles» Vall-demossa (BDLC IV, 224; XIII, 40).

DERIV.: *Morçada* aplicat no sols a l'oli sinó també al vi: «la suzedat de les olives: fraces; *morçada* de oli: *amurca*; los solajes: faex --», OPou (*ThPu.*); eiv. «*murcades*: residuos del aceite» (PzCabr.); «si vols matar coloms, hages *morcades* de vi, et mit-hi for-

ment --- e tots quants ne manjeran morran encontinent», c. 1400, *Manescalía* (AORBB v, 222); «lo mosso de cavalls de casta --- ha de --- rentar-los sovint, en lo estiu, los peus ab aygua fresca, y algunas vegades ab vi o ab *murcades* de vi, per engallardir-los» en l'Agricultura de MAgustí (Banyoles-Perpinyà 1617), 177v.; *morcaire*.

Morcatxo, derivat mossàrab (Matarranya i Terra Alta). *Morcaire*. *Morcadera*. *Amorc*. *Emmorcar*; *emmorcada*. *Esmorcadador*, -*adura*. *Morgar* (BDC XIV, 40).

Morcar 'tossar amb les banyes' diversos llocs (baixemp., pres. *murquen* dit dels bous, BDLC IX, 342); «tothom rondina: / — És més dolent que el pare, / però és molt poca cosa per fer mal—. / --- / Com que veuen que és banya que no *morca*, / té de xuclar-se el fel escorregut: / ni té un brivall per amanim una forca, / ni dos mastins per estripar un perdut», Segarra (*Comte Arnau*, 284). No és que pugui ser ver derivat de *morca*, perquè, junt amb el cast. AMURCAR/*amorc* id., és inseparable del port. *emborcar/embrocar*, *emborco* 'girat de cap per avall', i del cast. AMUSGAR 'fer gest d'investir (toro, cavall)' (*MUSSICARE) que semblen venir d'altres ètims, possiblement amb influència de l'un sobre l'altre, però hi resten alguns punts obscurs, que poden molt ben ser deguts a un encreuament amb la família de *morca*, relacionada amb el llenguatge pastoral, hipiàtric i veterinari (veg. supra les cites de Valldemossa, MAgustí i la Manescalía de Batllori); cf. encara: «*esmorcar ses euveyes*: untar-los l'esquena ab una granereta mullada d'oli --- això ho fan perquè les mosques vironeres no'ls-e tirin virones» (Manacor, BDLC VII, 160).

Sobre *morca*, algun detall més en el DCEC/DECH (AMURCA); i cf. gr. de Bova *amurga*, Rohlf, EWUG, § 114.

Morcell o *morsell* (gallicisme dolent i merament local), V. *mordre* *Morceres* (hapax AlcM): sembla degut a un encreuament de PONCEM/*poncir* amb *escorça* (> **gorceres?*, potser amb influència de *moldre*, *molsa*, *molsir*) *Mordaç*, *mordala*, *mordassa*, *mordent*, V. *mordre* *Mordius* (Ruyra) de l'oc. mod. (*amour de Dieu* dit per captaires i gent humil, que demanen pietat (cf. *mondieu*)).

MORDRE, ant., del ll. MÖRDÈRE 'mossegar'. □ 1.ª doc.: Llull.

«Los demonis, en semblansa de cans --- *mordran* a aquells hòmens lurs caps ---», Do. Pu. (Gili, 282); «a manera de rabiós *mordia* a tot hom que s'i acostava», *Comtessa Fidel* (NCL XLVIII, 108); «la ovella ha cinc condicions --- que no fir ab los corns, axí com los bous e l'oricorn --- ni rempen axí com los cavalls, ni *mort* axí com los cans», StVicentF (*Serm.* I, 41.18); «Lucifer / fon conseller, / no pas forçant / Eva, acordant / de tot son grat, / fent lo pecat, / lo pom *mordé*», JRoig (*Spill*, 12905). Usat encara en altres textos del S. XIV i en algun del XV, però llavors ja devia predominar *mossegar* (documentat també des dels orígens literaris), car ja a penes es troba més que en textos